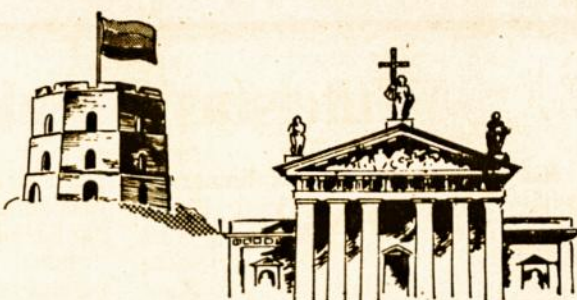

Europos LIETUVIS

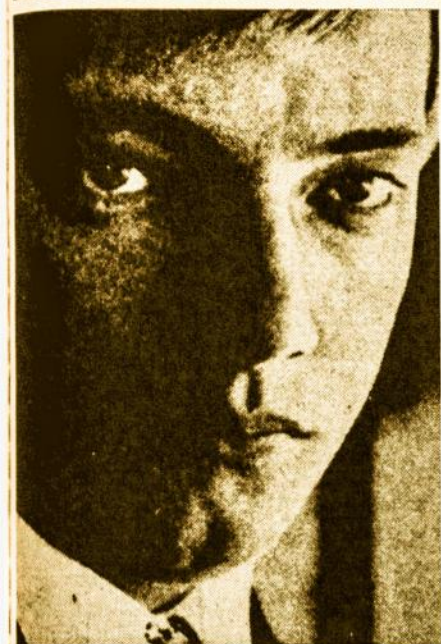

Nr. 18 (2053)

Londonas, 1989 m. gegužės 10 d.

XLIII

ROMAS KALANTA

1972 m. gegužės 14 d., Kauno miesto Muzikinio Teatro sodelyje, protestuodamas prieš Lietuvos okupaciją, apsipylęs benzinu užsidegė ir sudegė „Laisvės Lietuvai!“ mirė.

ROMO KALANTOS JAMŽINIMO FRONTAS

Kaune įsisteigė Romo Kalantos jamžinimo frontas. Šio susivienijimo pagrindiniai tikslai yra — užbaigti Romo Kalantos kapo sutvarkymą, reikalauti, kad Kauno miesto Muzikinio Teatro sodelis, kuriame protestuodamas prieš Lietuvos okupaciją jaunasis moksleivis susidegino, būtų įteisintas Romo Kalantos vardu, kad jo vardu būtų pavadinta taip pat dabartinė Panerių gatvė, kurioje jis gyveno, ir Kauno 18-ji vidurinė mokykla, kurioje mokėsi, kad susideginimo vietoje būtų pastatytas akmeninis ugnies aukuras, simbolizuojantis moksleivio susideginimo priežastis. Romo Kalantos jamžinimo frontas taip pat sieks, kad būtų sudaryta valdžios, Persitvarkymo Sąjūdžio ir kitų judėjimų atstovų komisija ano meto įvykiams objektyviai įvertinti ir parūpinti aukų reabilitacija ir patirtų materialinių bei moralinių skriaudų kompensacija. Naujai įsikūręs frontas taip pat numato rinkti 1972 metų įvykiu susijusių dokumentinę medžiagą ir ją atspausdinti atskira knyga. Romo Kalantos jamžinimo frontas, balandžio mėn. pradžioje numatė surengti pirmąjį mitingą.

LIETUVOS ATSTOVAS SUSITIKO SU LECH WALĘSA ROMOJE

Lenkijoje įteisintos laisvosios profsąjungos „Solidarumas“ lyderis Lech Walęsa balandžio 19 iš Varšuvos atvyko Romą. Atvykęs jis pareiškė žurnalistams, kad Lenkijoje tarp visuomenės ir valdžios buvo padarytas svarbus susitarimas bendram darbui už krašto gerovę. Daug metų kovoję, pažymėjo Walęsa, dabar sieksime, kad Lenkija pasivytų vakarinę Europos dalį. Esame pasiryžę padėti valdžiai išspręsti sudėtingas problemas. Walęsa taip pat pažymėjo, kad prašys Popiežiaus šias nelegvas pastangas palaiminti. Amžių bėgyje išugdytas darnus sugyvenimas tarp visuomenės ir Bažnyčios Lenkijoje, pažymėjo baigdamas Walęsa, dabar mums buvo labai laimingas.

Tą pačią dieną, balandžio 19, Lech Walęsa susitiko su Lietuvos atstovu prie Šv. Sosto ir Vašingtone, Stasiu Lozoraičiu, Jr. trumpam pokalbiui.

UŽSIDARO ESTŲ ATSTOVYBĖ LONDONE

Estų Atstovybė, 167 Queen's Gate, London, SW7 5HE praneša, kad nuo š. m. gegužės 15 d. ji užsidaro.

Turintieji kokių reikalų yra prašomi rašyti šiuo adresu: Consulate General of Estonia, 9 Rockefeller Plaza, Suite 1421, New York, N.Y. 10020, U.S.A.

ATKURIAMAS KAUNO UNIVERSITETAS

Balandžio 26-28 dienomis Kaune vyko mokslinė konferencija aukštojo mokslo plėtojimui Lietuvoje aptarti ir ištirti ar galima atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą.

Konferencijoje dalyvavo 650 akademikų, jų tarpe 1 iš Lenkijos, 16 iš JAV, 1 iš Kanados ir 2 iš Vokietijos.

Prof. dr. Romas Vaštoka, grįždamas iš Lietuvos į Kanadą, nakčiai apistojo Lietuvių Namuose Londone ir apsilankė EL redakcijoje. Jo paprašiau, kad savo išpuodius iš mokslinės konferencijos Kaune papasakotų EL skaitytojams.

Mokslinę konferenciją tema „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno Universitetas“ suruošė Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, o jam padėjo Lietuvos TSR Mokslo Akademija ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis. Konferencijos tikslas buvo „aptarti aukštojo mokslo plėtojimo Lietuvoje koncepciją, pagrįstą siekimu užtikrinti universitetinį išsilavinimą, išnagrinėti konkrečius pasiūlymus dėl aukštojo mokslo organizavimo Respublikoje struktūrinių reformų ir pirmojo jų etapo, susijusio su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu“. Trijų dienų konferencija vyko Politinio švietimo namuose, kurių priekyje, tarp kitų vėliavų, plėvesavo Lietuvos trispalvė ir Amerikos bei Kanados vėliavos. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo konferencija Kaune buvo svarbus visai tautai istorinis įvykis. Taip pat ji buvo svarbi ir tuo, kad pirmą kartą susirinkę akademikai iš Lietuvos ir iš išeivijos kartu svarstė galimybes atkurti Kaune tautinį, nepriklausomą akademinių ir atitinkantį krašto reikalavimus, Vytauto Didžiojo Universitetą.

Pirmos dienos dienotvarkėje plenariniame posėdyje pranešimus padarė ir prof. Algirdas Avižienis iš Kalifornijos universiteto bei Prof. Bronius Vaškėlis iš Iliojaus universiteto, Lituanistinės Katedros Čikagoje vedėjas Konferencijai pirmininkavo tech. m. kand. Gediminas Kostkevičius (Kauno politechnikos institutas). Konferencijoje taip pat dalyvavo akademikų delegacijos iš Estijos ir Latvijos.

Visi mokslo konferencijos darbai praėjo pakilioje nuotaikoje ir su dideliu entuziazmu. Viskas vyko sklandžiai, visiškai negaištant laiko. Pavyzdžiui, žiūrint į trijų dienų konferencijos dienotvarkę atrodė, kad vos pajėgsime aptarti tokio universiteto atkūrimą Kaune, tačiau suspėjome ne tik svarstyti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo akto projektą, bet jį vienbalsiai priimti, kas reiškia, kad universitetas, gal ir nebūdamas dar pilnas to žodžio prasme, jau šį rudenį pradės darbą. Taip pat atsitiko ir su kitais projektais — ir jie buvo priimti.

Tolimesne universiteto eiga rūpintis buvo išrinkta Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba: 7 iš Vakaruose esančių universitetų ir 8 iš Lietuvos. Centro valdyba steigama tuo pagrindu, kad visų pasauliečių dėstytojams bei studentams būtų užtikrinta pilna akademinė laisvė ir atitinkamais universiteto nuostatais užtikrintas visiems pilnas dalyvavimas Kauno universiteto gyvenime. (Prof. dr. Romas Vaštoka, antropologijos katedros profesorius Trent universitete Kanadoje ir PLB Ekologinės Tarkos Lietuvai komisijos narys yra išrinktas Centro valdybos nariu iš užsienio). Būsimo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto struktūra numatoma ši: universiteto priekyje — rektorius bei du prorektorai, universiteto direkcija ir taryba. Universitete numatomi šie fakultetai: Ekologijos, žmogaus, teisės ir ekonomikos, fizikos ir matematikos, menotyros ir informatikos. Iš Vakarų dalyvavę akademikai pasižadėjo universitetą remti lėšomis, knygomis,

mokslo priemonėmis ir lektūra. Pvz., aš pats pasižadėjau Kalėdų atostogų metu, dar šiais metais sugrįžti į Kauno, o gal ir Vilniaus universitetą, su eile paskaitų antropologijos temomis. Žinau, kad ir kiti akademikai pasižadėjo sugrįžti į Lietuvą skaityti paskaitų. Tai būtų mūsų pradinis įnašas atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. ELR

TAUTINĖ AUKŠTOSIOS MOKYKLOS KONCEPCIJA IR KAUNO UNIVERSITETAS

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO KAUNE ATKŪRIMO AKTAS

Mes, lietuvių mokslininkai, tiek gyvenantys savo tėvų žemėje, tiek už Tėvynės ribų, 1989 m. balandžio 26 d. susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, aptarėme Lietuvos mokyklos ateitį. Laikydami didžiausią malonę ir savo gyvenimo tikslu galimybę tarnauti Lietuvai ir jos žmonėms, nesvarbu, kuriame krašte gyventume ir kokia kalba kalbėtume, esame pasiryžę šiuo lemtingu tautos istorijai metu vieningai stoti naujos Lietuvos tarnybon.

Todėl, aptarę konferencijoje išsakytas mintis ir pasiūlymus bei jausdami viso pasaulio lietuvių lūkesčius, šiuo aktu skelbiame atkuriantys Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, kaip nepriklausomą ir politiškai neužsiangažavusią aukštąją mokyklą.

Žengdami pirmą žingsnį įkūnijant šią valią gyvenime, skelbiame įkūriantys Kaune Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą, kaip vieną iš Kauno Vytauto Didžiojo universiteto mokslinių studijų institutų.

Šiuo aktu kartu reiškiamo savo valią ir viltį, kad Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras ir Vytauto Didžiojo universitetas bus tiltas, jungiantis tautos išeiviją su broliais ir sesėmis Tėvynėje.

Kviečiame visus Lietuvos žmones talkinti šiame darbe.

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ dalyviai

PASAULIO LIETUVIŲ KULTŪROS, MOKSLO IR ŠVIETIMO CENTRO STEIGIAMASIS STATUTAS

1. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras Kaune yra nepriklausoma, politiškai neužsiangažavusi kultūrinių ryšių, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, turinti juridinio asmens teises.

2. Centras yra finansuojamas visuomenės lėšomis, sponsorų dotacijomis, taip pat gauna pajamas iš savo veiklos. Centro remėjai moka nario mokesť, kurį nustato Centro valdyba.

3. Centro veiklai vadovauja valdyba, renkama iš 15 asmenų trims metams: 8 iš jų Lietuvos gyventojai ir 7 kitur gyvenantys lietuviai. Valdyba skiria direktorių Tarybą, nustato vykdomojo organo įgaliojimus.

4. Centro kūrimosi laikotarpiu sudaroma laikinoji valdyba, turinti visus Valdybos įgaliojimus. Valdybos narius

renka konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ dalyviai.

5. Centro remėjais gali būti kiekvienas Lietuvos gyventojas (įteisinus Lietuvos pilietybę — Lietuvos pilietis), taip pat už tėvynės ribų gyvenantys lietuviai bei lietuvių labui besidarbuojantys kitų tautybių žmonės, mokantys nustatyto dydžio nario mokesť ir dalyvaujantys Centro veikloje.

6. Kiekvienas Centro remėjas gali rinkti Centro valdybą ir būti renkamas į jos narius.

MOKSLINĖS KONFERENCIJOS TAUTINĖ AUKŠTOSIOS MOKYKLOS KONCEPCIJA IR KAUNO UNIVERSITETAS REZOLIUCIJA NR. 1

1. Pritarti parengtam Lietuvos TSR aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo koncepcijos projektui, rekomenduoti aukštosios mokykloms savo pertvarką orientuoti pagal šios koncepcijos teiginius.

2. Atskirai pabrėžti svarbiausius aukštojo mokslo pertvarkos uždavinius, išdėstytus koncepcijoje:

2.1. Decentralizuoti ir demokratizuoti aukštųjų mokyklų veiklą. Realizuoti demokratiškai priimtais aukštųjų mokyklų statusais jų autonomiją, mokyklų valdžios ir valdymo funkcijų atskyrimą.

2.2. Atstatyti visiška pasitikėjimą pedagogų aukštojoje mokykloje.

2.3. Orientuoti studentus į savarankiškas kūrybiškas studijas, į individualią studijų turinio profilavimą.

2.4. Humanizuoti visų sferų specialistų rengimą, specialių žinių teikimą sieti su žmogaus ir visuomenės gyvenimo visapusiskumu, su atsakomybe už žmogų, tautą, žmoniją.

2.5. Sukurti pagrindus labai aukšto lygio specialistų rengimui (podiplominėms studijoms).

3. Atkreipti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Ministrų Tarybos dėmesį į tai, kad mūsų valstybė turi būti žymiai daugiau negu dabar suinteresuota savo piliečių lavinimu, kad aukštos kvalifikacijos darbo prestižas turi būti nedelsiant padidintas. Aukštojo mokslo sistema turi užimti prioritetinę padėtį Lietuvos TSR investicinėje politikoje, ypač perėjus į savarankišką ekonomijos valdymą.

4. Paraginti visus aukštųjų mokyklų darbuotojus aktyviai aptarinėti parengtą koncepcijos projektą, ypač jo alternatyvinius teiginius, savo siūlymus pateikti 1989 m. gegužės 17 d. įvyksiančiame aukštųjų mokyklų aktyvo pasitarime.

SUDARYTA KOMISIJA LIETUVOS KONSTITUCIJOS PROJEKTO PATAISOMS PARENGTI

Sąjūdžio seimas sudarė šios sudėties komisiją dabartinės Lietuvos Konstitucijos pataisų projektams parengti: Vytautas Landsbergis, Juozas Bulavas, Juozas Šatas, Gintaris Pukas, Kazimieras Motieka, Romualdas Ozolas, Narcizas Rasimavičius, Stasys Uosis, Kazimieras Antanavičius, Česlovas Stankevičius.

Paruoštus pataisų projektus aprobus išplėstinėje Seimo taryboje pateikti šios sesijos antrame posėdyje.

SUDARYTA SEIMO REGLAMENTO KOMISIJA

Ketvirtąją Sąjūdžio Seimo sesijoje sudaryta ši reglamento komisija: Arvydas Juozaitis, Aloyzas Sakalas, Egidijus Bičkauskas, Zita Sličytė, Aleksandras Abišalas, Danutė Vabalaitė, Albertas Zalatorius.

Reglamento komisijos tikslas yra apibrėžti organizacinius Seimo reikalus: mandatai, balsų skaičiavimas, sesijų programų bei rezoliucijų ruošimas ir panašiai. LIC

LIETUVOJE

Minės Birželio tremimus

„Valstiečių laikraštis“ IV.15 pranešė, kad šiais metais Lietuvoje bus paminėta 1941-ųjų metų birželio 14-ji — „tragiška diena lietuvių tautos istorijoje“. Kultūros ministerijoje įvykusiame pasitarime buvo pasikeista nuomonėmis, kaip ta diena turi būti paminėta.

Pasiūlyta birželio 14-ją pavadinti gedulo ir vilties diena. Minėjimo programoje numatyta Vilniaus arkikatedroje bazilikoje tremtinių koplyčios pašventinimas. Ant Plikojo kalno bus atstatyta Trijų kryžių skulptūra. Žuvusiųjų ir kentejusių atminimą pagerbti visoje Lietuvoje varpų skambėjimu vienu sutartu laiku. Vilniaus Dailės parodų rūmuose bus atidaryta stalinizmo nusikaltimų paroda. Po atviru dangumi numatyta surengti ciklą koncertų su liturginio pobūdžio muzika. Kaune, Dainų slėnyje pasirodys tremtinių choras.

Reabilitavo disidentus

LTSR Aukščiausias teismas nutarė reabilituoti buvusius disidentus: Povilą Pečeliūną, Gintautą Iešmantą ir Vytautą Skuodį, 1980 metais nuteistus sunkiomis bausmėmis už „itin pavojingus valstybinius nusikaltimus“. Jie redagavo ir leido savilaidos laikraščius „Perspektyvos“ ir „Alma Mater“. Teismas nutarė grąžinti jiems konfiskuotą turtą.

Demokratizacijos procesas

Iniciatyvinė grupė, susibūrusi Kaune, nutarė atkurti Lietuvos socialdemokratų partiją. Ruošiami įstatai, kurie bus pristatyti steigiamajam suvažiavimui. Iniciatorių tarpe minimos Alfonso Jakubėno ir Gintauto Iešmanto pavardės.

Alfonas Jakubėnas, teisininkas, yra vyresnės kartos socialdemokratas, 1931 m. LSDP suvažiavime išrinktas Centro komitetan. Gintautas Iešmantas — skleidęs demokratinio socializmo idėjas „Perspektyvose“ ir už tai kalėjęs.

Istorikų pareiškimas

Lietuvos Istorijos draugija kovo 29 dieną Vilniuje paskelbė pareiškimą, kuriame tarp kitko pasakyta, kad Tarybų Rusija 1920 m. liepos 20 d. taikos sutartimi besąlygiškai pripažino Lietuvos valstybės savarankiškumą ir nepriklausomybę. Tačiau Stalino administracija, pasukusi bendradarbiavimo su fašistine Vokietija keliu, 1939 m. nutraukė draugingą Lietuvai politiką. „Molotovo-Ribbentropo paktas nulėmė Lietuvos valstybingumo likvidavimą ir atnešė mūsų tautai pavojingą bei nesuskaičiuojamą kančias“.

Istorikai reikalauja, kad Tarybų Sąjungos vyriausybė pripažintų neteisėtai ir negaliojančiais slaptožingsnius stalinizmo ir hitlerizmo sandėris kaip amoralius, sulaužiusius tarptautinę teisę ir lenininį tautų apsisprendimo principą. Tai būtų svarbus žingsnis pertvarkos ir teisinės valstybės kūrimo kelyje.

A. Brazauskas interviu

TIESA (IV.15) paskelbė pasikalbėjimą telefonu su A. Brazausku, LKP CK pirmuoju sekretorium, tuo laiku viešėjusiu Maskvoje. Korespondentas paklausė, ar Kremliuje buvo kalbėta apie Ribbentropo-Molotovo paktą? Praėjusiame posėdyje A. Brazauskas buvo išdėstęs LKP poziciją tuo kalbimu. Šį kartą tas nebuvo nagrinėta, bet A. Brazauskas priminė užsienio reikalų ministerijoje, kad „artimiausiu metu reikėtų suformuoti oficialią nuomonę dėl šių sutarčių“.

Gynybos ministerijoje A. Brazauskas kalbėjęs su ministru D. Jazovu, kuriam įteikė raštą apie disciplinos pažeidimus armijoje. Prie rašto buvo pridėti lietuvių motinų nusiskundimai. Antras klausimas, kurį A. Brazauskas išskėlė, tai pageidavimas, kad lietuviai jaunuoliai atliktų karinę prievolę Lietuvoje ar Pabaltijyje. A. Brazauskas pasakė korespondentui: „Ministras man pažadėjo, kad jau dabar, pradėdant nuo šių metų pavasario šaukimo, kiek galima daugiau Lietuvos jaunuolių paliks arčiau namų“. Dėl tautinių junginių, tačiau, A. Brazauskas pritarimo iš ministro pusės nesulaukęs.

Nuteistas Jesiulevičius

Karinis tribunolas Kaliningrade penktadienį nuteisė 18-metį lietuvių jaunuolį Kęstutį Jesiulevičių už atsisakymą priimti karinę priesaiką dviem metams lygtinai, bausmę atliekant kariniame dalinyje.

Jesiulevičiaus nuteisimas lygtinai laikytinas neeiliniu: jis tikėjosi sulaukti didesnės bausmės. Praeitais metais, kai kitas lietuvis, Petras Gražulis, atsisakė atlikti karinius apmokymus okupacinėje kariuomenėje, jis buvo nuteistas 10 mėnesių bendro režimo lageriu ir dar teisme buvo primuštas.

Jasiulevičius karinę tarnybą pradėjo pernai gruodžio mėn. Dobilėje, Latvijoje, kur atsisakė priimti karinę priesaiką — už tai sulaukė gasdinimų ir šmeižtų. Buvo perkeltas į Rygos karinį dalinį, o iš ten į Kaliningrado psichiatrinę ligoninę, kur, kaip praneša Lietuvos Helsinkio grupė, „jam buvo leidžiami vaistai, iš dalies paralizavę kaklą, rankas ir kojas“. Paskui jam buvo parūpinta tarnyba visai netoli namų, prie Kudirkos Naumiesčio. Jam buvo pasakyta, kad galėsias ten tarnauti, nepriėmęs priesaikos. Tačiau vėl prasidėjus gasdinimams, Kęstutis po penkių dienų pabėgo iš dalinio ir ėmė slapstytis. Kęstučiui prašant, brolis ir liaudies deputatas gydytojas Juozas Olekas, sudarė jam galimybę būti priimtam pas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirmininką Vytautą Astrauską. Pastarasis pažadėjęs padėti ir buvo pataręs jaunuoliui grįžti į dalinį, ką jis ir padarė. Netrukus jis buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.

Pasak Sąjūdžio būstinės bendradarbio Adolfo Ūzos, balandžio 20-21 dienomis teismo procesą Kaliningrade stebėjo sąjūdiečiai ir Sąjūdžio seimo tarybos narys, liaudies deputatas Kazimieras Uoka.

Anot Ūzos, didesnę dalį karinio tribunolo sudarė lietuviai. Teisėjas buvo Kaliningrado srities karinio tribunolo pirmininko pavaduotojas Bronislavas Jocius; iš dviejų patarėjų, vienas buvo lietuviškai kalbantis lenkas; visuomeninis kaltintojas iš Kęstučio karinio dalinio taip pat buvo lietuvis; prokuroro pavaduotojas — valstybinis kaltintojas, lietuvis latviška pavarde.

Amerikos Balso transliacijoje Kazimieras Uoka teigė, kad buvo „norima apkaltinti Jesiulevičių, kad jis pasidavė blogų lietuvių sąjūdiečių agitacijai kas link 40-tų metų įvykių, o geri lietuviai, tarnaujantys Armijoje, šitie visi surinkti, jį atveda į protą...“.

Anot Uokos, neatsitiktinumas, kad valdžios pusėje atsirado tiek daug lietuvių. „... Kęstutis atsisakė priimti

priesaiką todėl, kad tarybinę armiją laiko okupanto armija. O jeigu teis rusai, tai dar labiau suaustrės tas momentas. Tai va dirbtinai buvo surinkta lietuvių, kad nerusai teis, aiškino Uoka.

Uoka buvo Sąjūdžio pasiūstas su visuomeninio gynėjo įgaliojimu, ką jis ir pristatė teisėjui. Nes Kęstutis nėra Sąjūdžio narys, tuo pagrindu Uokos dalyvavimas teisme buvo atmestas. Tačiau, kaip pastebi Uoka, ir kiti sąjūdiečiai, dėl šios bylos kyla įvairių klausimų. Pirmia, ar Lietuvos jaunuoliai turi išeiti Sąjūdžio nariais į kariuomenę, kad galėtų tikėtis visuomeninės gynybės? Kokiu juridiniu pagrindu Kęstutį Jesiulevičių teisė karinis tribunolas, jeigu jis atsisakė duoti karinę priesaiką? Netapęs kareiviu, jis laikytinas civiliu asmeniu. Ar teismo nuosprendis praveria duris į karinės tarnybos atlikimą be ginklo?

Jaunuolių atsisakančių duoti karinę priesaiką daugėja, gausėja ir pareiškimų, kad sovietinė armija laikoma okupacine kariuomene. Neseniai paskelbtame dokumente Lietuvos Helsinkio grupė nurodė, kad Lietuvoje yra apie tūkstantis asmenų, protestuojančių prieš karinę tarnybą.

LIC

ATSIŪSTA PAMINĖTI

„Lietuvių Dienos“ — kovo mėnesio iliustruotas žurnalas jau išsiuntinėtas prenumeratoriams ir platintojams.

Šiame „Lietuvos Dienų“ žurnalo lietuviškame numeryje skaitome: A. Ringio — Bažnyčios problemos okupuotoje Lietuvoje. Viktoro Nako pasikalbėjimą su „Lietuvių Dienom“. Vyskupo Baltakio — Lietuvių Katalikų Religinė Šalpa. Juozo Lingio — Ignas Šeinius gyvenime ir kūryboje. Igno Šeinius — Brolėnai. Teofilijos Žemaitytės — Kartais reikia žodžio (eilėraščių). Dr. Jono Balio — Liaudies epo klausimas. Vilniaus studentų pareiškimas dėl Lietuvos laisvės.

Anglų kalba skryjiu — Vienuolės Virginijos M. Vytell — Doktoras Jonas Šliūpas (pabaiga). Vienuolės Virginijos M. Vytell — Išvietinto lietuviu odiseja. Sovietų kariuomenės laikraštis „Raudonoji žvaigždė“ atspausdino šmeižiantį, melagingą straipsnį apie lietuvių šovinizmą.

Viršelyje Viktoro Nako nuotrauka. Žurnalas gausiai iliustruotas nuotraukomis.

Prenumerata — 20 dol. metams, Kanadoje — 30 (Can.) dol. Prenumeratas siųsti: Lietuvių Dienos, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Ca 90029, USA.

VOKIŠKA ELTA

ELTA — Lietuvos Telegramų Agentūra — buvo įsteigta Kaune 1920 m. birželio mėn. 1 d. Tai buvo informacinė įstaiga, aprūpinanti spaudą bei įtakingus asmenis politinėmis, kultūrinėmis, ekonominėmis ir religinėmis Lietuvos žiniomis. Bolševikmečio okupacijoje ELTA buvo įjungta TASS kontrolėn, o 1941-44 m. pajungta vokiečių žinių agentūros DNB tarnybai. Lietuviška ELTA buvo vėl atkurta Vokietijoje 1945 m.

1953 m. buvo išleista ELTA laida vokiškai. Ilgesniam laikui sustojusi, vokiškoji ELTA 1983 m. buvo VLIKO atgaivinta.

Pradėta 175 pavardėmis, kurias teko pamažu pildyti, ieškoti bendradarbių. Po šesiu metų žiniaraštis padidėjo iki keturių skaitmenų skaičiaus, turėdamas skaitytojų ne tik Vakarų Vokietijoje, Šveicarijoje ar Austrijoje, bet taip pat Izraelyje, Belgijoje, Olandijoje, Švedijoje, Prancūzijoje, JAV., Kanadoje, Australijoje, Italijoje ir Vatikane.

Ar vokiška ELTA pasitenkina tik jos siuntinėjimu aukščiau minėtų kraštų skaitytojams, ar jos ribos ir uždaviniai yra žymiai platesni? Atsakymas būtų trumpas — taip!

Pacituosime tik kelių laiškų ištraukas. Bundestago nario F. Vogelio sekretorė rašo: „F. Vogel yra Bundestago žmogaus teisės ginti komiteto pirmininkas, norėtų padaryti Bundestage pranešimą apie demonstracijas Pabaltijo valstybėse. Prašyčiau šia tema atsiųsti plačią medžiagą“.

Žurnalistas iš Hagos rašo: „rašau Vokietijos dienraščiams ir savaitraščiams apie Sovietų Sąjungos įvykius bei pasikeitimus. Prašau medžiagos apie Lietuvą, Latviją ir Estiją bei siuntinėti ELTA“.

Didžiausio Vakarų Vokietijos mėnraščio redaktorius: „prašome Jūsų sutikimo patalpinti „Der Fels“ leidinyje pasikalbėjimą su kard. V. Sladkevičium ir N. Sadūnaite bei minimų asmenų nuotraukas“.

Austrijos-Innsbrucko savaitraštis „Präsenz“ birželio mėn. trėmimų proga, paprasė medžiagos ir nuotraukų apie lietuvių tautos holokaustą. Ilgas straipsnis buvo atspausdintas, patalpinant ir nuotraukas.

Be abejo, dar keliasdešimt panašių laiškų galima būtų suminėti, tačiau

visuomet atsimušant į stiprią sieną, t.y., vokiškų leidinių stoką apie Pabaltijo kraštų politinį, kultūrinį, religinį, ekonominį bei sportinį gyvenimą. Visuomet tenka imtis angliškų leidinių ištraukas, versti į vokiečių kalbą, be abejo, nurodant šaltinį.

Tad siūlau, kad gegužės mėn. 13-14 dienomis Europos Pabaltiečių konferencijoje, Londone, šis opus klausimas būtų išnagrinėtas ir gal dar šiemet išleisti vokišką informacinį leidinį apie tris Pabaltijo valstybes.

ELTA išeina keturis kartus metuose, finansuojama Tautos Fondo.

K. Baronas

SVEIKATOS REIKALU

[Ką jaunas įprasi — tą senas teberasi.]

Paskatintas vieno lietuvių padėkos praėjusį sekmadienį, drįstu vėl išeiti su receptais. Gal šie ir nebus taip naudingi, kaip apsauga nuo smegenų-vainikinių arterijų „žaišo“.

Pradėsiu nuo savo šeimos. Mano Magdalena neturi nei vieno nuosavo dantelio. Ir kaip ji vargsta! Aš tuo tarpu, šliauždamas 82 metus į pabaigą, neturėjau nė karto dandų skausmo! Kame paslaptis?

Magdutė atsikanda kasnį ir ji nuplauja į skrandį su koku nors skysčiu (kava, arbata ar sriuba). Aš tuo tarpu mėgstu gerai sukratyti ir tikiai bebaigiant valgymą išgerti ko nors. Su pačiais dantimis aš „nesicackavoju“: gerai išvalau dantis eidamas gulti, iš ryto tik atsikėlus išplauju burna šiltu vandeniu ir aštriu šepetėliu. Nors ir mažoką suvalgęs, griebiu medinį krapštuką ir juo krapštau tarpdančius veik taip ilgai, kaip truko pavalgymas. Aš nemėgstu labai karštų maisto daiktų. Manau, kad pagrindinis dalykas yra tarpančių krapštymas ir vartojimas sauso davinio pradžioje. Krapščiau tarpdančius dar ganydamas kiaules. Toliau į praeitį nebeatsimenu. Kiaules ganydamas dantis krapščiau su smilga ar šiaudu. Šitas krapštymas sudrasko aplink dantį besiformuojantį pūlinį lizdelį (pyorrhoea alveolaris).

Apsaugos gramas brangesnis už gydymo svarą. Dabar šita taisyklė greičiausiai nebegalioja dėka antibiotikų išradimų. Bet mano jauno gydytojo 1933/4 metais tikrai taip buvo.

Dr. J. Mockus

BALTIJOS ASAMBLĖJA TALINE

Gegužės 13-14 dienomis Taline ruošiamą Baltijos asamblėją, į kurią suvažiuos Estijos, Latvijos ir Lietuvos liaudies judėjimų vadovybės.

Šiame pirmame tokios apimties trijų liaudies frontų sutikime dalyvaus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio seimo, Latvijos liaudies fronto Dumos ir Estijos igaliojinių tarybos nariai. Iki šio vykdavo mažesnio masto koordinaciniai pasitarimai. Iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, kiek žinoma, į Estijos sostinę užsirašė vykti 110, tai lygiai pusė, seimo narių.

Asamblėjos tikslas — atkreipti dėmesį ypatingą Baltijos kraštų statusą Sovietų Sąjungoje. Ypatingą todėl, kad nepriklausomos valstybės, turinčios tarptautinį pripažinimą, buvo neteisėtai okupuotos slapto suokalbčio, Molotovo-Ribbentropo pakto pagrindu, kurio padarinius būtina likviduoti.

Tikimasi svečių — pažangių liaudies deputatų — iš Rusijos ir kitų respublikų, kurie susitikę Maskvoje praėjusį šeštadienį kalbėjo apie pažangaus bloko sukūrimą Liaudies deputatų suvažiavime. Neatsitiktinai Asamblėja Taline įvyks šio TSRS Liaudies deputatų suvažiavimo Maskvoje išvakarėse.

Asamblėja vyks Komunistų partijos politinio švietimo namų salėje, kuri talpina apie 1.200 žmonių. Šalia darbo posėdžių, numatyta ir kitų už salės sienų renginių. Gegužės 13 dieną, Baltijos tautinių olimpinį komitetų paskelbtos tarptautinės Pabaltijo olimpinės dienos proga, vakare priešais politinio švietimo namus Taline yra ruošiamas mitingas, į kurį bus nunešta Vilniuje uždegta olimpinė ugnis. Gegužės 14 d. viešai bus prisiminta Romo Kalantos susidėginimo Kaune metinės.

Į Baltijos asamblėją Taline laukiama atvykstant ir užsienio žurnalistų bei įvairių svečių, įskaitant išeivijos atstovus.

BALTIJOS ASAMBLĖJOS DIENOTVARKĖ

Estija, Talinas 1989.V.13-14
Politinio švietimo namai

Šeštadienis, gegužės 13 d.

10.00 val. — dalyvių ir svečių registracija.

12.00 val. — iškilmingas Baltijos Asamblėjos atidarymas. Pirmininkauja trijų frontų vadovai — V. Landsbergis, D. Ivans, M. Hin.

Asamblėjos svečių sveikinimas. J. Urbšio, paskutinio Nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministro sveikinimas Asamblėjai, įrašytas į magnetofono juostelę.

13.15 val. — pertrauka.

13.30 val. — pirmas posėdis. Ekonominė ūkiskaita, ūkinio savarankiškumo programos liaudies judėjimuose. Pagrindinį pranešimą skaitys prof. Kazimiera Prunskienė (Lietuva). Pasisakys po du kiekvienos Respublikos atstovus.

16.00 val. — pietų pertrauka.

17.00 val. — antrasis posėdis: Pabaltijo Respublikų suverenumo siekis, istorinis aspektas. Pirmininkauja M. Lauristin (Estija), R. Ozolas (Lietuva). Lietuvos pranešimą rengia filosofas Bronius Kuzmickas.

18.00 val. — spaudos konferencija.

20.00 val. — didysis mitingas priešais politinio švietimo namus. Olimpinio deglo, uždegto Vilniuje, atnešimas.

Gegužės 13 dieną, Lietuvos, Latvijos ir Estijos Tautiniai Olimpiniai Komitetai skelbia Pabaltijo Olimpines dienas.

Sekmadienis, gegužės 14 d.

8.30 val. — spaudos konferencija.

9.30 val. trečiasis posėdis: „Tauta pasaulio bendruomenėje“. Pirmininkauja H. Valk (Estija) ir V. Čepaitis (Lietuva). Lietuvos pranešimą rengia filosofas Arvydas Juozaitis.

12.00 val. — ketvirtasis posėdis: „Pilietinės iniciatyvos TSRS“. Pagrindinį pranešimą skaitys Kazimieras Uoka (Lietuva).

LIC

Į Pabaltijo Valstybių Sąjūdžių Santalkos Asamblėją Taline yra pakviesti PLB pirmininkas dr. V. Bieliauskas, Kanados LB valdybos visuomeninių reikalų vedėja Joana Kuraitė-Lasienė iš Toronto ir kiti lietuviai veikėjai.

MAIRONIS — PEDAGOGAS

J. Kokštas

Jono Mačiulio-Maironio didžiausioji gyvenimo dalis yra susijusi su mokslo įgyjomis ir pedagogika. Pirmasis būsimos poeto mokytojas buvo jo tėvas Aleksandras Mačiulis, kuris buvo raštingas ir kalbėjo gerai tiek lietuviškai, tiek lenkiškai. Maironį gimtoji šneka yra aukštaičių vakariečių-šauriečių tarme. Maironis yra gimęs 1862 m. spalio 21 d. Pasandravio dvare, bet tikroji jo tėviškė yra Bernotų kaimas, kuris randasi gretimai nuo šio dvaro, kur ir praėjo jo vaikystė. Tėvai buvo pasiturintys karališki ūkininkai ir nutarė savo vienintelį sūnų išleisti į mokslus, o visos trys Mačiulių dukros Pranciška, Marcelė ir Kotryna liko tėviškėje. Įstoti į gimnaziją jaunąjį Mačiulį nebuvo lengva. Iš pradžių apie pusmetį vaikas mokėsi Betygalos pradinėje mokykloje ir ruošiamas vieno studento. 1873 m. Maironis įstojo į Kauno gimnazijos parengiamąją klasę ir liko joje antriems metams sėdėti, kadangi nemokejo pakankamai rusų kalbos. Negalima sakyti, kad valstiečių vaikams tais laikais patekti į gimnaziją buvo sunku. Iš statistikos yra žinoma, kad apie 1864 m. keturiose Kauno apygardos gimnazijose mokėsi apie 820 mokinių iš kurių daugiau kaip ketvirtadalis buvo valstiečių vaikai. J. Mačiulis Kauno gimnaziją baigė 1883 m. pavasarį. Jo atestatas buvo vidutiniškas, daugiausiai jame buvo ketveriukių, o iš graikų ir lotynų kalbų, o taip pat fizikos trejetai. Yra žinoma, kad jau šeštoje klasėje pradeda atbusti Maironio Literatūrinis talentas ir jis vis daugiau užsiiminėja lietuviškais dalykais ir kūrybiniais bandymais. Baigęs gimnaziją, Maironis pirmiausia apsisprendžia studijuoti humanistinius mokslus. Jis žadėjo įstoti į Varšuvos

universitetą, bet pradėjo studijas Kijevo universitete, kadangi tenai buvo mažiau formalumų. Kaip žinoma, Kijevo universitetas buvo įkurtas 1833 m., kad užpildyti tą spragą, kuri buvo susidariusi po Vilniaus universiteto uždarymo. Kijevo universitetas gavo taip pat ir didelę dalį Vilniaus universiteto bibliotekos. Kijevo universitete nepraleidęs nė pilnų mokslo metų, Maironis apleido jį tikriausiai todėl, kad nusivylė universiteto moksliniu metodu. Įsirašęs literatūros studijom ir per visus metus tik mažai tegalėjęs užsiiminėti literatūros studijomis, Kijeve Maironis daugiau užsiiminėjo istorija, kurią dėstė žymusis prof. Antonovičius. 1884 m. J. Mačiulis grįžo į Kauną ir įstojo į tenykštę kunigų seminariją. Kadangi Maironis jau buvo baigęs pilną gimnazijos kursą, todėl jam nereikėjo seminarijoje mokytis tų dalykų, kuriuos buvo išėjęs gimnazijoje. Todėl jis turėdamas pakankamai laisvo laiko pradėjo rimtai užsiiminėti gilesnėmis istorijos studijomis. Jis skaitė ypač T. Narbuto ir S. Daukanto raštus ir pats parašė knygą „Lietuvos istorija arba apsakymai apie Lietuvos praeigą“. Didelę reikšmę Maironio tolimesniam dvasiniam vystymuisi turėjo A. Baranauskas ir K. Jaunius, kurie abu tada dirbo seminarijoje. Baigęs Kauno kunigų seminariją 1888 m., Maironis persikėlė į Peterburgą, kur jis mokslus tęsė tenykštėje dvasinėje akademijoje, kuriuos 1892 m. baigė magistro laipsniu, už įteiktą disertaciją „De iustitia et iure“.

Turėdamas tokį aukštą išsilavinimą, Maironis paskiriamas profesorium Kauno kunigų seminarijoje, kur išdirbo tik apie du metus. Tuo laikotarpiu Kaune prasidėjo Maironio pedagoginis darbas, kada jis pradėjo dėstyti moralinę

teologiją. 1894 m. Maironis grįžo į Peterburgą, kur jis Peterburgo dvasinėje akademijoje ėjo moralinės ir dogmatinės teologijos profesoriaus pareigas. Peterburge Maironis išdirbo iki 1909 m., t.y. 15 metų. Šalia dėstytojo darbo, Maironio praleisti Peterburge metai buvo taip pat vaisingi ir lietuvių literatūros vystymusi. Kaip žinoma, 1895 m. pasirodė pirmoji Maironio *Pavasario balsų* laida, o 1908 m. užbaigiama poema *Jaunoji Lietuva*, kuri yra poemos *Tarp skausmų ir garbės* (1895 m.) redakcija žinoma, bet gerokai perdirbta. Peterburge pedagoginis darbas Maironiui atėmė daug laiko. Be dogmatinės ir moralinės teologijos dėstymo jis egzaminuodavo studentus ir iš kitų teologinių disciplinų, ėjo taip pat prefekto ir dvasios tėvo, o taip pat ir akademijos inspektoriaus pareigas. Peterburgo akademijoje Maironis paskiriamas inspektoriu dėka kivrėjų ir nesusipratimų seminarijos personalo tarpe. Tai įvyko 1901 m., kada akademijos rektorius Nedzialkovskis buvo paskirtas vyskupu į Žitomirą.

Pedagoginį darbą akademijoje kartais trukdė nacionalinė studentų sudėtis, kadangi didelę dalį sudarė šoviniškai galvoję klierikai iš Lenkijos. Ypač jų tarpe būdavo nemalonių išsišokimų prieš dėstytojus, kurie nebuvo lenkų kilmės.

Yra žinoma, kad Maironis, dėstydamas Peterburgo dvasinėje akademijoje, užsiiminėjo ir kultūrine veikla miesto lietuvių tarpe. Lietuvių Petrapilyje gyventa jau nuo 19a. pradžios ir Maironio laikais ji jau buvo pasidauginusi į didelę koloniją, kuri susidėjo iš darbininkų, tarnaičių, studentų ir taip pat vieno kito inteligento. Šita lietuvių išeivijos dalis Rusijos sostinėje sukūrė 1892 m. „labdaringąją žemaičių ir lietuvių draugiją“, kuri susibuvimo metu ruošdavo vaidinimus ir

pasidarė vėliau lietuviško teatro branduoliu. Maironis mieliai dalyvaudavęs šios draugijos pobūviuose ir buvo jos rėmėjas. Iš 1902 m. yra žinomas sekantis epizodas. Rengėjai, ruošę draugijos vakarą, norėjo, kad choras padainuotų A. Baranausko „Na Lietuva, na Dauguva“. Bet jie žinojo, kad tokią anticarinę dainą cenzūra nepraleis ir todėl kreipėsi į Maironį. Poetas išpildė jų prašymą ir po kelių dienų įteikė eilėraštį „Eina garsas“, kuriam buvo pritaikinta minėto Baranausko eilėraščio melodija.

Peterburge Maironis taip pat dalyvaudavo ir Imperatoriškos draugijos kultūriniuose pobūviuose. Maironis pasireiškė šitos draugijos etnografijos skyriuje, kur veikė lietuvių-latvių komisija. Peterburge Maironis taip pat bendradarbiavo rusų laikraščiuose „Novoje vremja“ ir „St. Peterburgskije novosti“, kur jis gynė ypač lietuvių kalbos klausimą. Peterburgo laikotarpyje Maironis šalia pedagoginių ir administracinių įsipareigojimų dar rado laiko užsiiminėti gilesnėmis teologinėmis studijomis. Apie 1900 m. jis baigė paruošti studiją apie katalikybę žemaičiuose XV ir XVI amžiuje, 1903 m. jis užbaigė traktatą apie teisingumą už kurį gavo teologijos dr. laipsnį.

Nors Maironis ėjo aukštas pareigas dvasinės mokslo įstaigoje tačiau jo bažnytinė karjera nepraėjo sklandžiai. 1903 m. Maironis tapo Mohiliovo garbės kanauninku, 1907 m. Žemaičių kapitullos kanauninku, o 1911 m. prelatu, tačiau vyskupu Maironis taip ir netapo. Yra žinoma, kad prolenkiškas nusistatymas bažnyčios hierarchijos viršūnėse sutrukdė Maironiui gauti vyskupo mitrą.

(Bus daugiau)

O P I N I J A

Diplomatija,
kokios nereikia

Rinkimai atėjo ir praėjo. Po jų nedaug kas pasikeitė. Tačiau šis tas liko, ypač iš susitikimų su rinkėjais naujomis viešumo ir pertvarkos sąlygomis. Kai kurie atsakingi veikėjai, žurnalistų padedami, jei ir ne visai atsisakę saugaus biurokратиško stiliaus, pakėlė viešumo dangtelį ir šį tą įdomaus pasakė, ko nereikėtų veikiai pamiršti.

Čia kiek stabtelkime ties Ministrų tarybos pirmininko pavaduotojo Juozo Šerio pasikalbėjimu, kurį kovo 24 paskelbė „Tiesa“ pagal Teresės Pažūsienės užrašus. Pati antraštė „Būkime ne tik ekonomistai, bet ir diplomatai“ daug ką pasako ne tik todėl, kad ekonomikos reikalus marksizmas visuomet kėlė į pirmą vietą, bet ir todėl, kad juos labai pabrėžia šiandien marksizmu mažiau besirūpiną oficialiosios pertvarkos šalininkai. Patarimas būti ne tik ekonomistais, bet ir diplomatais gali būti suprantamas kaip kritika tų, visų pirma Sąjūdžio žmonių, kurie energingai reikalauja Lietuvos ekonominio savarankiškumo, bet ne visada „diplomatiškai“. Vyriausybė, kuriai Šerys atstovauja, matote, irgi trokšta ekonominio savarankumo, bet jo siekia diplomatiškai arba bent įsivaizduoja taip daranti. Savyje tai jau doras ir nepeiktinas dalykas, dėl kurio būtų verta pasiginčyti, kad ir tuo tikslu, kad paaiškėtų peršamos diplomatijos galimybės ir ribos. Svarstymas turėtų prasidėti kalusimu, kokia „diplomatija“ iš viso įmanoma okupuotame ir kolonizuotame krašte, kai pirmiausia reikia paprastai rinktis tarp kolaboracijos ir rezistencijos. Gyvenimo ir istorijos patirtis moko, jog tie, kurie norėtų apeiti neišvengiamą pasirinkimą arba, dar blogiau, pateisinti savo kolaboracinį pasirinkimą, kaip tik dengiasi diplomatija. Ir iš tiesų kai kurie jų būna dideli ir gabūs diplomatai. Tokie buvo norvegų Kvislingas, prancūzų Lavalis, mūsų generolas Kubiliūnas su savo generaliniais tarėjais. Šiandien Juozas Šerys ir kiti aukšti LTSR veikėjai. Jau penktą dešimtmetį trunkančios okupacijos sąlygomis daug šilto ir šalto matę mes esame daug atlaidesni visiems kolaborantams. Pagaliau tai ir teisinga pripažinti nuopelnus ir vieniems, ir kitiems, kad ką gero būtų nuveikę pavergtos tautos labai okupacijos ir kolaboravimo sąlygomis. Bet kolaboravimas lieka kolaboravimu, todėl ir tariamomis diplomatijos galimybėmis nereikėtų per daug pasikliauti.

Juozo Šerio garbei galima pasakyti, kad jis jų per daug ir nepabrėžė. Iš pokalbio susidaro niūrus padėties vaizdas, kurio jokia diplomatija nepataisys.

Šerio diplomatija susiveda į vieną: su reforma neskubėjime, nes reikalai blogi, o su pereinamąja sistema bus dar blogiau. Dėl šio išvadu, be abejo, galima ginčytis, tad juo labiau verta neužmiršti faktų: „visose sąjunginėse instancijose iš mūsų kišenės stengiasi išimti viską, ką tik gali, arba perspektyvą padaryti tokią, kad pradėtume vertyti ir prašytis atgal, į buvusią padėtį. (...) Mūsų ekonominiai ir finansiniai reikalai supinti taip, kad mus galima labai greitai paklupdyti ant kelių. Daug aptarnaujančių, sąjunginėms ministerijoms priklausančių įmonių, į kurias įdėtas ir mūsų kapitalas, yra kitose respublikose. Perkirpti tiekimo konvejerį nesunku. (...) Kiek skolintis, ką pirkti, su Respublika niekas nesitaria. Vienas planas, vienas biudžetas, viena kišenė. Būdami savarankiški, daugelio mums teikiamų dalykų nėra iš tolo nepirkume“. To negana. Ūkiškai Lietuvą išnaudodama ir politiškai ją engdama, Maskva pavergtąją šalį išdidžiai vadina „išlaikytine“. Menka paguoda, kad to jau per daug ir statytinės vyriausybės kėdėse sėdintiesiems.

Bet grįžkime prie tų kėdžių peršamos „diplomatiškos“. Netoli ji nuvedė. Ar negeriau būtų jos pagaliau atsisakyti?

J. Vd.

„Europos Lietuvį“ siuntinėjame į visus pasaulio kraštus. Užsakykite „Europos Lietuvį“.

DĖL LTSR KONSTITUCIJOS PROJEKTO

Balandžio 1 d. Lietuvos mokslų akademijos salėje Vilniuje, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio seimo ketvirtos sesijoje buvo svarstomas valdžios pateiktasis, spaudoje paskelbtasis Konstitucijos variantas. Kai kurios neformalios grupės Lietuvoje, jų tarpe Lietuvos Laisvės Lyga, mano, kad rimtas Konstitucijos svarstymas yra neįmanomas okupacijos sąlygose, kad galima kurti teisinės valstybės pagrindus tik išvedus okupacinę kariuomenę. Kitaip sakant, dabartinėmis sąlygomis Konstitucijos svarstymas grėsia okupacijos įteisinimu.

Sąjūdžio vadovybė laiko, kad Konstitucijos svarstymas gali būti naudingas, stengiantis apsaugoti Lietuvos interesus, ypač nuo Maskvos diktatų.

Atgimimo redaktoriaus Romualdo Ozolo dvilypis pasiūlymas šiuo klausimu seime sulaukė daugumos Seimo deputatų pritarimo. Pirmoji jo mintis — toliau spausiti Aukščiausiąją Tarybą, kad ji artimiausioje pavasarinėje sesijoje pasuktų Estijos pavyzdžiu. Kaip žinia, Lietuvos Aukščiausioji Taryba praėjo rudeninėje sesijoje atsisakę solidariai su estais deklaruoti respublikos suverenumą ir nukėlė Konstitucijos svarstymą. Antroji Ozolo mintis — nukelti Konstitucijos svarstymą po būsimų rinkimų į Aukščiausiąją Tarybą. Tai atspindi įsitikinimą, kad Sąjūdis gali laimėti ir šiuos rinkimus, kas sudarytų visai naujas sąlygas tolesniam Konstitucijos projekto svarstymui.

Konstitucijos projekte yra daug ginčytinų vietų ir problemų, dėl kurių Sąjūdis nėra galutinai suformulavęs savo pozicijų. Tas paskatino Seimą paskelbti „Pareikimą Lietuvos žmonėms“, kuriame nurodomos pagrindinės ginčytinos vietos, perspėjama neskubėti valdžios variantui pritarti. Šį pareikimą pasiūlė Vilniaus ir Kauno Sąjūdžio tarybos, o Seimo deputatai patvirtino su keliomis pastabomis.

LIETUVOS PERSITVARKYMO
SĄJŪDŽIO SEIMO PAREIŠKIMAS
DĖL PATEIKTO SVARSTYMUI
LIETUVOS TSR
KONSTITUCIJOS PROJEKTO

Paskelbus Lietuvos TSR Konstitucijos projektą spaudoje, viešuose pasisakymuose iškreiptai vartojama suvereniteto sąvoka. Antai sakoma: dalinis suverenitetas, didesnis suverenitetas, suverenitetas TSRS sudėtyje, kultūrinis, ekonominis, politinis ar net ekologinis suverenitetas.

Pagal tarptautinės teisės sampratą, valstybinis suverenitetas reiškia aukščiausiąją valstybinę valdžią ir yra nedalomas.

Todėl negali būti iš dalies suverenių valstybių. Suverenitetas yra valstybės nepriklausomybė. — teisė savarankiškai tvarkyti savo vidaus ir užsienio reikalus, laisvai pasirinkti ir vystyti politines, socialines ir ekonomines sistemas, priimti savo įstatymus. Kitokia suvereniteto samprata tarptautinei teisei nėra žinoma.

Suvereniteto sąvoka yra detalizuota Helsinkio Pasitarimo Baigiamajame Akte ir apima aštuonis suvereniteto požymius. Pasiūlytame Konstitucijos projekte neįgyvendinamas nei vienas iš tų požymių. Suverenios valstybės konstitucija turi apibrėžti valstybės vidaus sandaros principus, bet neprivalo nusakinėti ryšių ar sąjungų su kitomis valstybėmis pobūdžio. Suverenių valstybių sąjungos ir ryšiai turi būti nustatomi tik tarptautinėmis sutartimis. Negali būti suverenių valstybės kitos valstybės sudėtyje.

Pateiktas svarstymui projektas numato TSRS Konstitucijos ir TSRS įstatymų galiojimą Lietuvos teritorijoje. Tai rodo, kad Lietuvos TSR valdžia nebus suvereni. „Kol yra pavaldumas, tol nėra suvereniteto. Gali būti tik tam tikra savivalda“.

Todėl pateikto projekto negalima traktuoti kaip suverenių valstybės konstitucijos. Jis nagrinėtinas tik kaip dabartinės Konstitucijos laikinas variantas, pritaikomas pereinamajam persitvarkymo etapui. Jame atspindinties ekonominio, politinio, kultūrinio savarankiškumo siekimas reiškia dalinį padėties pagerinimą dabartinėje

situacijoje kelyje į suverenitetą. Tai svarbūs žingsniai, bet ne tikrasis suverenitetas. Įvertindamas esamą politinę realybę, vadovaudamasis savo Programa ir Seimo 1989 m. vasario 16 d. Deklaracija, Sąjūdis remia tokius žingsnius, bet negali jais apsiriboti.

Pateiktas svarstymui Konstitucijos variantas negali būti skelbiamas tautos vardu kaip nauja Konstitucija, ką numato projekto preambulė, nes dėl Ribentropo-Molotovo pakto pasėkmių tauta neteko laisvo apsisprendimo sąlygų ir jos iki šiol nėra atstatytos. Negana to, projekto 71 straipsnyje kalbama apie 1922 m. gruodžio 30 d. sutartį dėl Sąjungos sudarymo, kuri Lietuvos neliečia.

Sąjūdžio Seimas siūlo Lietuvos gyventojams ir jų susirinkimams svarstymo metu suteikti savo dmesį į svarbiausius Konstitucijos projekto straipsnius, siunčiant paruoštas naujas redakcijas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui, o kopijas Sąjūdžio Seimo tarybai.

Seimo nuomone, pirmiausiai reikia: — atsisakyti nedemokratiško šeštojo

straipsnio, įtvirtinančio LKP nesavarankiškumą ir ypatingas jos teises;

— 10-jame straipsnyje numatyti visų nuosavybės formų, jų tarpe ir privatinės nuosavybės įteisinimą;

— išbraukti 11-tojo straipsnio paskutinę pastraipą, dubliuojančią 10-tą straipsnį ir sudarančią prielaidas išlikti Respublikai nepavaldžioms įmonėms: į pirmą pastraipą įterpti žodžius „oro erdvė“;

— pakeisti 30-jį straipsnį, vienareikšmiai numatant nacionalinių karinių formučių atkūrimą, o jų pavaldumą apibrėžti sutartimi su TSRS; dabartinis straipsnio variantas neapsaugo Lietuvos jaunuolių nuo karinių avantiūrų ir tarnybos problemų;

— atsisakyti 32-jo straipsnio ketvirtosios pastraipos, suteikiančios ne Lietuvos piliečiams vienodas teises su Lietuvos piliečiais: galimybė be apribojimų gauti butus Lietuvoje, būti renkiamiems bei rinkti Lietuvos valdžios atstovus ir panašiai;

— pakeisti 7-jo skirsnio pavadinimą į „Lietuvos TSR teisiniai santykiai su TSRS“;

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

JALTOS AUKOMS PAMINKLAS

Pagaliau „sugrįžo“ į Europos Lietuvį „Skaitytojų laišškai“ skiltis. (Prisipažinsiu, laikraštį visuomet pradedu skaityti (jei yra) nuo šios skilties — tai lyg stiklis šaunais gėrimo prieš valgį).

Visi neseniai rašę „Skaitytojų laiškam“, ypatingai giliai palietė mūsų gyvenimo opas. Laiškai, rašyti ir protu ir širdimi, man atrodo, galėtų būti rimtas diskusijoms pagrindas mūsų vakaronėse ar šiaip suėjimuose, susibūrimuose.

Norėčiau trumpai dar papildyti K. Vilkočio laišką: Jaltos aukų paminklą prieš eilę metų pastatė skulptorė Angela Conner. (Jos studija randasi visai arti Lietuvų Namų Londone). Paminklo atidengimo ceremonijoje juostą perkirpo Žoė Polanska-Palmer. Ji parašė, kaip pati man sakė, „per ašaras ir kraują“, svarbų dokumentą — knygą „Yalta Victim“. Išleido Grafton Bodes, 1988. Žoė pačioj vaikystėje (13 metų) Nacių karių buvo išplėsta iš tėvų glėbio, kalinama Auschwitzte, — dr Mengelės pacientė, vėliau perkelta į Dachau, o po karo per stebuklą/Dievo malonę, išliko gyva Austrijoje. Čia visi rusai ir ukrainiečiai, o ir lenkai, buvo jėga pakraunami į vagonus ir siunčiami „namoliai“ — mirčiai. Žoė vėliau rašė: „likau vienintelė gyva, kad galėčiau paliudyti pasauliui baisius įvykius“. Tą knygą turėtų perskaityti kiekvienas.

Jaltos aukoms paminklas gan greitai buvo sudaužytas, bet dėka apskruosios Angela Conner, jis vėl buvo atstatytas privačiai surinktais pinigais.

Dabar jis yra aukštesnis, ir žymiai atsparesnis, ir, sakyčiau, įspūdingesnis.

E. Gaputytė, Anglija

MES ESAME LAIMINGI,
KAD TURIME K. BARĖNĄ

Perskaitęs J. Domeikos laišką (E.L. Nr. 16) apsidžiaugiau, kad dar yra daugiau tokių, taip pat galvojančių, kaip aš.

Aš šį klausimą kėliau EL Nr. 30, 1980 metais. Skaudu ir labai gaila, kad gabūs lietuviai gali ne tik staipsnius, bet ir knygas parašyti — niekina savo kalbą. Kartais net pagalvoji, kad jie Lietuvai gero nenori. Ar net taip kaip po 1440 metų, kad didžiulia Lietuvos bajorų nuejo svetimiešius batų laizyti. Jeigu juose neliko meilės Lietuvai, nei jos kalbai, tai tegu prie „pažangiųjų“ prisilaiko ir savo tarpe „rodas“ muša ir savo nereikalingais išmisiais tegu mums ramybės nedrumsčia.

Per baudžios ir okupacijos šimtmečius, lietuvių tauta išliko gyva vien todėl, kad liaudis išlaikė lietuvišką kalbą. Gal dėl to „pažangiesiems“ nepatiko, kad mūsų motinos ir močiutės prie ratelio mokė vaikus lietuviškai kalbėti, rašyti ir skaityti; nes jiems tai nerūpėjo, o buvo svarbiau ką nauja sukurti.

Suprantama, kad kiekviena tauta turi papildyti savo kalbą naujos technikos terminais ir naujų išradimų

pavadinimais. Bet kitais atvejais mūsų kalbai nereikia svetimžodžių, nes ji savaime yra turtinga kalba.

Šia proga noriu pasidalinti savo džiaugsmu su E.L. skaitytojais. Mes esame laimingi, savo tarpe turėdami tokį deimantą, kaip K. Barėną. Klausant jį kalbant arba skaitant jo straipsnius, jo parašytas knygas, yra vienas malonumas, o dar svarbiau — gali apseiti be tarptautinių žodžių žodyno. Todėl gerbiamas J. Domeika, per daug nenusiminkime, nes aš esu tikras, kad yra daugiau tokių kaip K. Barėnas, kurie išlaikys mūsų kalbą. Tačiau mes skaitytojai turime jiems padėti. Pamatę Lietuvų kalbos darymą, rašykime, kad tai būtų atitaisyta ir kad daugiau tai nepasikartotų.

Jonas Babilius, Anglija

M.B. — NE M. BARĖNIENĖ

Europos Lietuvos Nr. 15 išspausdintas M.B. inicialais pasirašytas laiškas dėl DBLS-LNB suvažiavimo rinkimų. Dabar girdžiu kalbas, kad, girdi, M. Barėnienė parašė. Ir tai nebe pirmas toks kartas.

Turiu pareikšti, kad taip nepasirašinėju ir tas laiškas tikrai ne mano.

Ankstesniai Europos Lietuvos numeryje išspausdintas straipsnis, pasirašytas K.B. inicialais. Ar tomis raidėmis prisidengęs rašė K. Barėnas? Ne! K. Barėnas taip niekada nepasirašinėja.

Kad nebūtų be reikalo painiojami niekuo dėti asmenys, argi rašantieji negalėtų turėti drąsos pasirašyti pavarde? Jeigu Europos Lietuvos redakcinės kolegijos nariui M. Bajorinui rūpi sužinoti, kaip ten atsitiko su direktoriaus rinkimais, tai tikrai prieš jį niekas nešoks su kumščiais, jei jis pasirašytų pavarde.

Pagaliau galima ir inicialais pasirašyti, bet taip, kad nebūtų pagrindo dėl to maišyti su žinomų asmenų pavardžių inicialais. Prie pirmosios vardo ar pavardės — dar pridėti kokią būdingesnę raidelę, ir jau kitaip reikalus atrodytų.

Dar toks klaidinantis Europos Lietuvos skaitytojams yra D.B. inicialais prisidengęs asmuo. Kai buvo gyvas Bronius Dunoras, tai žmonės sakydavo, kad tai jis taip pasirašinėja. Kai jis mirė, buvo pradėta spėlioti, kad tai bus D. Banaitis. Ir tai nėra teisybė.

Paskutiniu metu Europos Lietuvoje pasirodė straipsniai, pasirašyti J.B. inicialais. Žinau, jog jau buvo pradėta spėlioti, kad tai bus gerai žinomo veikėjo J. Bendoriaus. Bet dabar, kai buvo atspausdinta redakcinės kolegijos nario J. Blinstrubo fotografija su vyr. redaktoriumi VI Dargiu, tai galbūt pradės spėlioti, kad tai jo. O jeigu tą įvykį su fotografija užmirš, tai ir vėl bus J. Bendoriaus, nes J. Blinstrubo pavardė ligi šiol nebuvo dažnai girdima.

Tai rodytų, jei kas nors laikraštyje rašo, tai žmonės nori žinoti kas rašo.

M. Barėnienė, Anglija

— pakeisti 71-mąjį straipsnį, numatant Lietuvos TSR santykius su TSRS grįsti tik dvišalėmis tarptautinėmis sutartimis; — pakeisti 73-čią straipsnį, nustatant, kad Lietuvoje galioja tik Lietuvos TSR įstatymai, o TSRS įstatymai — tik juos priėmus ir įregistravus Lietuvos TSR Aukščiausiojoje Taryboje;

— pakeisti tuos 8-jo ir 9-jo skirsnių straipsnius, kurie įtvirtina nedemokratišką rinkimų sistemą, atmetą 1.8 milijono Lietuvos gyventojų; — iš visų straipsnių išbraukti tiesioginius reikalavimus laikyti TSRS Konstitucijos ir TSRS įstatymų;

— numatyti 6-jame skirsnyje teisminių konstitucinių teisių gynimą.

Nepriklausomai nuo kitų straipsnių redakcijos, Sąjūdžio Seimas siūlo visiškai atsisakyti preambulės ir 71-mojo straipsnio sakinio apie sutartį dėl TSRS sąjungos sudarymo, nes visa tai leidžia interpretuoti Konstituciją, kaip nesaikantį su Ribentropo-Molotovo Pakto pasėkmėmis.

Sąjūdžio tarybos, kuriose dirba valstybinės teisės specialistai teiks konsultacijas ir padės ruošti bei skelbti pagrindinių straipsnių redakcinius pasiūlymus.

Pasirašo: Vytautas Čepas ir Vytautas Plečkaitis, LPS Seimo ketvirtosios sesijos pirmininkai.

1989 balandžio 1
LICKONSTITUCIJOS PROJEKTAS —
TEIGIAMYBĖS IR DĖMĖS

„Tiesoje“ vasario 28 d. išspausdintame LTSR Konstitucijos projekte yra teigiamų dalykų. Tai žodžiai apie Lietuvos „valstybingumą“ ir „istorinį išliekamumą“; tai Lietuvos žemės, vandenų, miškų, gamybių išteklių paskelbimas valstybine nuosavybe; tai teisė laisvai ištotti iš TSRS, ir tautinių simbolių įteisinimas; tai principas, kad TSRS įstatymai ir organų aktai galioja Lietuvos TSR teritorijoje, jeigu jie neprieštarauja LTSR Konstitucijai ir nepažeidžia jos suverenių teisių. Visa tai, be abejo, suerzino Maskvą, kuri, anot CK antrojo sekretoriaus Beriozovo, Lietuvos valdžiai pareiškė nepasitenkinimą.

Tačiau, šis Konstitucijos projektas turi ir savo tamsiąją pusę. Jau pačioje įvadinėje dalyje akis rėžia didelė istorinė dėmė. Skaitome, kad 1918-tais metais lietuvių tauta atgaivino savo „valstybingumą“, ir, staiga, „naujame istorinės raidos etape TSRS sudėtyje ji jau kuria „socialistinę teisinę valstybę“. Tarp tų dviejų įvykių žiojėja tuštuma: Hitlerio-Stalino paktas, agresija, okupacija, suklustoti rinkimai nugarmėjo į „atminties skylę“. Ar Konstitucija — valstybės pagrindinis įstatymas — gali remtis tokia skylėta istorija?

Keliuose Konstitucijos projekto straipsniuose sakoma, kad Lietuva yra „socialistinė valstybė“, bet nepaaiškinama apie kokią socializmą čia kalbama: švediskąjį, britiškąjį, Fidelio Castro, Pol Poto, Ligačiovo, Gorbačiovo, ar „Jedinstvo“ susivienijimo. Dar svarbiau tai, kad suverenių valstybės Konstitucija negali prikerkti tautai tos ar kitos politinės, visuomeninės ar ūkinės santvarkos. Kokios dangiškos ar žemiškos galybės įgalino projekto autorius amžių amžiams sutuokti lietuvių tautą su santvarka ir ideologija, kurių ši tauta niekad nepasirinko? Jei, kaip tvirtina Konstitucijos projektas, svarbiausi Lietuvos klausimai sprendžiami referendumu — kur gi referendumas dėl to itin svarbaus santvarkos klausimo?

Konstitucijos projekte teigiama, jog toji Lietuvos „socialistinė valstybė“ yra „TSRS Sąjungos sudėtyje“. Kur tos priklausomybės istorinis, teisinis pagrindas? Kada lietuvių tauta pasisakė už įsijungimą į TSRS sudėtį? Pabrėždama Lietuvos priklausomumą svetimai valstybei, Konstitucija — valstybingumo dokumentas — prieštarauja pati sau ir paneigia savo esminę funkciją.

(Bus daugiau)

(Norintieji susipažinti su Lietuvai siūlomu Konstitucijos projektu — prašom parašyti EL redakcijai, pridėdant sau adresuotą voką ir pašto ženkla).

EUROPOS LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England
Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė
Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 18 svarų;
Užsienyje — 22 svarai (Vokietijoje 70 DM) oro paštu.

Vienoj skiltį įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštį kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.
Redakcija rankraščius taisy ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negražinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS—KADA—KUR?

Gegužės 9-10 — Vienybės konferencija Paryžiuje, tema: Kova už tautų teises ir jų laisvę Sov. Sąjungoje.

Gegužės 14 — 17.00 val. Sporto ir Socialinio Klubo narių metinis susirinkimas klubo salėje, 345a Victoria Park Rd, London E9 5DK. Klubo nariai kviečiami dalyvauti.

Gegužės 28 — Išvyka į Lietuvių Sodybą. Nuo Lietuvių Šv. Kazimiero bažnyčios išvažiuojame 8.30 val., o nuo Lietuvių Namų — 9.00 val. Iš Sodybos išvažiuojame 19.00 val. Kaina: 5.50 sv. asmeniui. Užsirašyti pas S. Kasparą Lietuvių Svetainėje.

Birželio 3 — 18.00 val. tautinių šokių Festivalis Sporto ir Socialinio Klubo salėje, 345 Victoria Park Rd., London E9 5DK.

Birželio 5-11 — Lietuvių kultūros forumas Vespreno miestelyje netoli Balatono ežero, Vengrijoje. Programoje: filmai apie Lietuvą, spaudos konferencija, iškyla laivu po Balatono ežerą, lankymas garsaus vynininkystės ūkio, lietuviškos pamaldos Vespreno Katedroje. Registruotis pas: D. Vytautą Grinį, 8200 Vespren, Haszkovo u. 16/D II.3, Ungarn.

Birželio 14 — 19 val. St. Martin-in-the-Fields bažnyčioje Londone Birželio trėmimų minėjimas.

Birželio 17 — Išvyka į pajūrį, Brighton. Išvažiuojame 8.00 val. nuo Sporto ir Socialinio Klubo, o 8.30 val. — nuo Lietuvių bažnyčios. Užsirašyti pas S. Kasparą Svetainėje arba Klube pas Mariją Hoyer.

Birželio 19 d. — priėmimas Britų Parlamento rūmuose. Priėmimo šeimininkas Tom Sackville MP; ruošia Baltų taryba D. Britanijoje. Įėjimas 11.00 sv.

Birželio 23-25 — Europos Lietuvių Dienos vasario 16 Gimnazijoje Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Birželio 26 — Europos kraštų LB ir jaunimo sąjungos vadovų suvažiavimas Vasario 16 gimnazijoje.

Liepos 1 - rugpjūčio 27 — Vasario 16 gimnazijos 1989 m. vasaros atostogos.

Liepos 7-10 — Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos „Jaunųjų veiksmų“ konferencija, į kurią kviečiami ir jaunimo atstovai iš Lietuvos.

Liepos 23 - rugpjūčio 6 — lietuvių vaikų vasaros stovykla Romuvoje, Hüttenfelde.

Liepos 29 iki rugpjūčio 5 d. — Jubiliejinė skautų stovykla Sodyboje.

Liepos 30 — rugpjūčio 6 d. — Europos Lietuvių Studijų savaitė Švedijoje, Gotlando saloje.

Spalio 15-15 — Lietuvių kultūros instituto mokslinė konferencija-suvažiavimas Romuvoje.

Lapkričio 3-5 — Vokietijos LB darbuotojų suvažiavimas Romuvoje.

PAMALDOS

Nottingham — gegužės 14 d., 11.15 val., Židinyje.

Nottingham — 21 d., 11.15 val., Židinyje.

Derbyje — gegužės 21 d., 14.00 val., Bridge Gate.

Eccles — gegužės 14 d., 12.15 val.

Huddersfelde — gegužės 21 d., 13.00 val.

AUKOS SPAUDAI

M. Kugrėnas — 1.50 sv.

M. Morūras — 2.00 sv.

N. Pilcher — 7.00 sv.

V. Tamošius — 2 sv.

Aukojusiems nuoširdžiai dėkojame.

ROŠČIO BAUBLIO

80 METŲ JUBILIEJUS

Aštuonios dešimtys metų — tai jau ne juokai. Gera proga susirinkti, bet kur? Pas Jubiliatą nebėra vietos, nes jo beveik visą namą užima Lituaništinė Biblioteka. Laimei jo sūnus Kastytis turi dar knygomis neužverstą namą, tai ten ir susirinko nemažas būrys piliečių pasveikinti mieląjį Jubiliatą Rostj Baublj, sulaukusį 80 metų amžiaus. Sveikino jį draugai ir pažįstami su linkėjimais ir dovanomis. Nepamiršo jo ir du kolegos, buvę LNB-vės direktoriai, M. Bajorinas ir A. Žukauskas, įteikdami jam menininkės nupieštą Lietuvių Sodybą, kad prisimintų tuos sunkius laikus ją perkant, kuri ir šiandien tebetarnauja lietuviškos veiklos palaikymui šiame krašte.

BIRŽELIO ĮVYKIŲ MINĖJIMAS

Šiais metais Birželio išvežimus minėsime tą pačią dieną kartu su tautiečiais Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Išvežimų minėjimas Londone bus trečiadienį, birželio 14 d., 19.00 val., St. Martin-in-the-Fields bažnyčioje, Trafalgar Square. Dalyvaus visų trijų tautybių kunigai ir chorai. Po apeigų bažnyčioje bus eiseną į Cenotaphą, kur padėjus vainiką Baltų Tarybos ir Pabaltijo Sąjungos delegacija, nuejus į 10 Downing Street, Britanijos ministerei pirmininkei įteiks laišką dėl išvežimų. Tautiečiai yra kviečiami kuo skaitlingiau dalyvauti.

Erikai Jezerskienei mirus, jos vyrui Stasiui, sūnui Kristupui ir visiems šeimos nariams reiškiamo giliai užuojautą ir kartu liūdime
Birminghame skyriaus nariai ir valdyba

Buvusiai LSS Europos Rajono Seserijos Vadeivei v.s. Janinai Traškienei mirus LSS Europos Rajono Seserijos vardu reiškiamo giliai užuojautą dukroms v.s. Dainai, v.s., v.sl. Almai, sūnui Eduardui ir šeimai
Giliai liūdinčios LSS Europos Rajono Sesės

v.s. JANINAI TRAŠKIENEI mirus, jos šeimai ir giminei giliai užuojautą ir kartu liūdime
LSS Europos Rajono Geležinio Vilko draugovė Pietų Anglijoje

Tauriai lietuvi, visuomeninkei JANINAI TRAŠKIENEI mirus, dukroms Dainai, Almai ir sūnui Eduardui reiškiamo giliai užuojautą
O'Brien ir Valterių šeimos

PADĖKA

Reiškiamo nuoširdžią padėką tautiečiams ir giminėms iš Vokietijos už gėles ir užuojautas, ir tiems, kurie lankė jį namuose ir ligoninėje. Kun. S. Matuliui ypatingai dėkojame už religines apeigas. Visiems, padėjusiems mano žmoną ir sūnau motiną į amžino poilsio vietą esame labai dėkingi. S.K. Jezerskis

DBLS ANSAMBLIS RUOŠIASI EUROPOS LIETUVIŲ DIENOMS VOKIETIJOJE

Atgimstančios Lietuvos laisvės prošaištė ir stiprėjanti kultūriniai ryšiai su Tėvyne, skatina DBLS ansamblį „Gimtą“ „skleisti lietuvišką dainą, šokį bei muziką tremtyje.

Ansamblio pirmuoju uždaviniu yra Lietuvių Dienos Vokietijoje, o vėliau, rugsėjo mėn., Anglijos lietuvių *Sąsakydis-Tautos Šventė* Vidurinėje Anglijoje. Ansamblio menininkų grupės taip pat pasirodys atskirai Boltone, Londone, Nottinghamame ir Sodyboje (datos bus paskelbtos vėliau).

Prašome visuomenę remti Ansamblį ir jo veiklą, norint užtikrinti, kad mūsų jaunoji karta mylėtų Lietuvą ir jos turtingą tautinį meną.

STIPRINKIME MŪSŲ ANSAMBLĮ

— REMKIME „GIMTĄ“

Vida Gasperienė

Ansamblio koordinatore

MANČESTERIS

V. KUDIRKOS MINĖJIMAS

Gegužės 20 d., šeštadienį, 18.00 val. DBLS Mančesterio skyrius ML klube rengia Vinco Kudirkos minėjimą.

Paskaitą skaitys M. Ramonas.

Prašome visus gausiai dalyvauti.

Skyriaus Valdyba

BRADFORDAS

PABALTIEČIŲ DRAUGYSTĖS VAKARAS

Gegužės 26 d., šeštadienį, Latvių klube, 5 Clifton Villas, Bradford, estai, latviai ir lietuviai ruošia Pabaltiečių draugystės vakarą.

Programoje: Estų, latvių ir lietuvių meninių grupių pasirodymai, loterija, veiks baras, bus užkandžių. Šokiams gros M10 orkestras.

Įėjimas 2.00 sv.

Kviečiame vietas ir apylinkių lietuvius jame dalyvauti.

Vyties klubo valdyba

KAN. V. KAMAIČIO JUBILIEJUS

Kanauninkas Valentinas Kamaitis jau daugelį metų, kiekvieno mėnesio pirmą sekmadienį ir kitais svarbiais atvejais, iš Mančesterio atvyksta į Bradfordą atlaikyti pamaldų.

Bradfordo ir plačios apylinkės parapijiečiai rūpinosi, kaip ir kada kanauninkui išreikšti padėką už tokį pasišventimą ir pastangas.

Tokia proga atėjo — tai kanauninko 65 metų amžiaus sukaktis.

Bradfordo Bažnytinio komiteto ir Vyties klubo valdybos balandžio 23 d. klubo salėje Jubiliatui surengė pagerbimą.

Prie vaišėms paruoštų, gėlėmis bei žvakutėmis papuoštų stalų susėdo apie 50 asmenų. Po šiltų pietų, su atitinkamu užrašu ir liepsnojančiom žvakutėmis apsodintas prie Jubilato stalo buvo atneštas tortas.

Vyties klubo pirmininkas S. Grybas pasveikino Jubiliatą, įteikė vokie klubo dovanėlę ir visi dalyviai atsistojo sugiedoję Ilgiausių, džiaugsmingų metų! Bažnytinio komiteto vardu sveikino Kadžionis ir Jubiliatui išreiškė padėką. Sveikino Pr. Dzidolikas iš Škotijos, A. Bučys ir plačiau kalbėjo J. Adomonis. Perskaitytas skautų pareigūno J. Maslauskos sveikinimas raštu. M. Grybienė sveikino angliškai ir buvo sugiedota „Happy Birthday!“

Kan. V. Kamaitis tarė užbaigos žodį, įpindamas vieną kitą linksmesnį nuotykį iš savo jaunystės ir dėkodamas sakė, kad visados labai malonu lankytis Bradfordo.

Ilgiau pasivažiavinta šaltais saldumynais, pasivilgiant „tauresniais“ gėrimais ir kavute. Tada Pr. Dzidolikas, vargonėliais ir visiems dalyviams pritariant, užtraukė „Du broliukai kunigai!“ Toks bendras koncertas, pakilioje nuotaikoje, tęsėsi net Jubiliatui išvykus.

Pagerbime dalyvavo viešnios: S. Sasnauskos sesuo iš Lietuvos ir S. Grybo duklė su drauge iš Amerikos, Bradfordo ir plačios apylinkės parapijiečiai.

Pavyzdingas vaišės ir tortą paruošė Roma Vaičekauskaitė ir jos energinga mamytė su padėjėjomis. Vyties klubas parengimą parėmė finansiskai. Programą pravedė R. Karalius.

A. Bučys

BIRMINGHAMAS

A.A. ERIKA JEZERSKIENĖ

Balandžio 12 d. su šiuo pasauliu atsiskyrė Erika Jezerskienė. Prieš dešimt mėnesių jai buvo padaryta kojos operacija, po kurios ji jautėsi geriau. Bet po kelių mėnesių ji vėl pradėjo negaluoti ir mirė.

Velionė gimė 1930 m. rugpjūčio 30 d. Vokietijoje, gražioje Harz apylinkėje. 1949 m. atvyko į Angliją ir Gloucesteryje susitiko su savo būsimuoju vyru. Persikėlė į Birminghamą ir 1955 apsidėdė. Užaugino sūnų Kristupą ir laimingai, gražiai gyvena.

Erika Jezerskienė buvo draugiško būdo ir turėjo daug pažįstamų. Priklausė DBLS Birminghame skyriui. Visuomet dalyvaudavo mirusiųjų laidotuvių su gėlių puokšte ir trispalve.

Jos išlydėti St. Annes bažnyčia buvo pilnutėlė, matėsi daug svetimtaučių. Šv. Mišias ir kapuose religines apeigas atliko kun. dr. S. Matulis MIC.

Velionės palaikai buvo palaidoti balandžio 21 d. Witton kapinėse. Jos kapą Anglijos žemėlėje papuošė daugybė gėlių. Paliko liūdinčią vyrą bei sūnų, o Vokietijoje motiną, seserį, brolių ir kitas gimines.

Ilsėkis Erika, o Viešpats tegul suteikia tau amžiną atilsį.

SUKAKTUVINĖ KONFERENCIJA

Balandžio 12-14 dienomis Londono universitete įvyko tarptautinė konferencija Sovietų agresijos prieš Lenkiją 50 metų sukakčiai atžymėti. Konferencijon buvo sukviesti mokslininkai iš JAV., Lenkijos, Vokietijos ir D. Britanijos, daugumoje universitetų profesoriai, kurie nagrinėjo įvairius aspektus invazijos pasekmes. Paskaitose ir diskusijose dalyvavo anglai, lenkai, amerikiečiai, ukrainiečiai, baltarusiai ir lietuviai. Turiningą referatą apie Baltijos valstybių okupaciją 1940-41 metais skaitė Oklahomos universiteto politinių mokslų profesorius Vytautas S. Vardys.

Konferencijos darbai bus paskelbti knygoje.

INOS NAVAZELSKYTĖS VIEŠNAGĖ LIETUVOJE

Londone gyvenusi ir gerai pažįstama žurnalistė Ina Navazelskytė neseniai du mėnesius praleido Lietuvoje. „Gimtas Kraštas“, kuris ją pakvietė į Lietuvą, įsidėjo ilgą su ja pasikalbėjimą, kuriame žurnalistė gana atvirai kritikavo komunistų partiją ir jos vadovybę, o taip pat ir lietuviškus laikraščius, kurie netaupo skaitytojų laiko. Vakaruose jau iš pirmo sakinio galima suprasti apie ką kalbama, o Lietuvoje, kad ir iki vidurio perskaitęs, vis dar nežinau apie ką straipsnyje rašoma.

Pasikalbėjimą pravedęs Rimvydas Valatka buvo žurnalistės paklaustas, kodėl jis įstojęs į komunistų partiją. Jis atsakė, kad jo manymu, komunistų partija dar ilgą laiką bus politinio gyvenimo epicentru, bet kad bus leista ir kitoms partijoms kurtis. Jis į partiją įstojęs tik 1988 metais ir manęs, kad, norint išlaikyti perestroiką, reikia partijoje turėti pažangių ir jaunų žmonių.

Navazelskytė palankiai įvertino perestroikos įvykius, einant evoliucijos taikingu keliu prie pliuralizmo ir sako, kad Sąjūdis turi bendrauti su komunistų partija, nes kitaip grėsia grįžimas į Stalino laikus ir į priespaudą.

Ina Navazelskytė rašo į JAV ir Vakarų Vokietijos laikraščius, bet daugiausia — „Die Zeit“.

LATVIŲ VEIKĖJO PAGERBIMAS

Gegužės 7 d. Stockholme buvo pagerbtas žymus Latvijos politinis veikėjas dr. Bruno Kalnins, sulaukęs 90 metų amžiaus. Jubilatas yra ilgalaikis Latvijos socialdemokratų partijos lyderis ir laikraščio „Brīvība“ redaktorius.

Dr. Bruno Kalnins yra paskutinis gyvųjų tarpe Latvijos Tarybos narys (jį buvo 38) pasirašęs 1918 m. lapkričio 18 d. Latvijos nepriklausomybės paskelbimą, jis, kaip ir jo tėvas dr. med. Pauls Kalnins, per visą savo gyvenimą artimai bendradarbiavo su lietuvių veikėjais ir buvo nuoširdūs Lietuvos draugai. Už veiklą rezistencijoje dr. Bruno Kalnins antrojo pasaulinio karo metu buvo kalinamas kartu su Bliu Suoga ir kitais lietuvių visuomenininkais Stutthofo koncentracijos stovykloje. Po išlaisvinimo, gyvena ir dirba Švedijos sostinėje.

Nuoširdūs sveikinimai Lietuvos draugai!

PASAULYJE

Rumunijos sunkumai

Anglijos sosto įpėdinis princas Karolis (Charles) kritikuoja Rumunijos prezidentą Ceausescu už savo krašto meno vertybių naikinimą, griauiant senus istoriškos vertės turinius pastatus bei paminklus ir jų vietoje statant menkos vertės butus žmonių apgyvendinimui. Prezidentas ardo nusistovėjusį žmonių gyvenimo būdą, bandydamas jį pakeisti kitu, kolektyviniu. Britų ambasadorius Bukarešte, kai jis norėjo aplankyti vieną disidentą, buvo policijos sulaikytas. Tai įvyko prieš ambasadoriaus kadencijos pabaigą ir manoma, kad Britanijos vyriausybė neskubės paskirti kito.

Sovietai patys save kritikuoja

Sovietų komunistų partijos vadų konferencijoje Gorbačiovas ir kiti kritikavo save, partijos vadovybę, už pralaimėjimus paskutiniuose rinkimuose, kuriuose daug komunistų partijos vadų nebuvo išrinkti į deputatus. Gorbačiovas atleido ketvirtadalį komunistų partijos vykdomojo komiteto narių, kaip Gromyka ir kt.

Keliamas susirūpinimas dėl rinkimų į Vyriausiąjį Sovietą, į kurį, iš 2.250, 542 narius iš savo tarpo išsirinks naujai išrinktieji liaudies deputatai. Vyriausiasis Sovietas posėdžiaus beveik visą laiką ir atliks kiek panašius į demokratiškų parlamentų darbus. Bijoma, kad kandidatais į Vyr. Sovietą gali būti komunistų partijos parinkti ir pateikti vienbalsiam balsavimui. Tuo yra susirūpinę ne vien Pabaltijo deputatai, bet ir kitų respublikų tautiniai atstovai.

Nesutariai Atlanto Pakto

valstybės

Britų premjeriui nesugebėjus įtikinti Vokietijos kanclerio Kohl, kad trumpų distancijų branduolinių ginklų reikią modernizuoti, Šiaurės Atlanto Pakto valstybių (NATO) tarpe, šiuo reikalu, kyla nesutarimas. Britų premjerė reikalauja, kad prieš pradedant derybas dėl branduolinių ginklų panaikinimo, reikalaujanti, kad sovietai sumažintų konvencinių ginklų persvarą, nes iki šiol, nežiūrint konvencinių ginklų persvaros, branduoliniai ginklai išlaikė taiką Europoje. Vokiečiai mano kitaip. Jeigu branduoliniai ginklai būtų kada nors panaudoti, tai Vokietija taptų pirmąja auka.

JAV krašto apsaugos ministeris Dick Cheney palaiko premjerės Thatcher nuomonę. Jis sako, kad Gorbačioviui nepasisekus reformuoti sovietų ekonomijos jis gali būti pakeistas kitu, kuris nebūtina turi būti draugiškas Vakarams. Amerika pritaria Britanijai, kad reikia atnaujinti branduolinius ginklus Europoje, tuo pačiu, kitos Europos valstybės remia Vak. Vokietijos nuomonę. Šis klausimas turės būti išspręstas kitą mėnesį vyksiančioje NATO viršūnių konferencijoje.

Nesutarimai dėl Monte Casino

Prieš 45 metus, gegužės 14 d. generolo Anders lenkų kariai su britų pagalba nugalėjo vokiečius Monte Casino vienuolyne ir tuo atidarė sąjungininkams kelią į Romą. Kiekvienais metais tą sutartį minėjo lenkai išseivijoje, bet šiemet pirmą kartą Lenkijos ambasadorius Romoje pareiškė norįs šiose iškilmėse dalyvauti. Tam priešinosi egzilius vyriausybės prezidentas Kazimieras Sabbat. Jis sutinka susitikti su kariais, grįžusiais į Lenkiją, bet ne su komunistų ambasadorium. Religines apeigas šiais metais atliktų kardinolas Glemp, vietoje iki šiol jas atlikusio kardinolo Gulbinovičiaus.

Anglikonų vyskupas netiki į

Kristaus įžengimu į dangų

Durhamo (Anglijoje) vyskupas dr. David Jenkins savaip įvertina šv. Rašto tezes. Marijos nekaltąjį prasiidėjimą ir Kristaus prisikėlimą, jis aiškina, kaip teturinius simbolinę prasmę. O dabar jis aiškina, jog Kristaus įžengimas į dangų tėra simbolinis, o ne fiziškas. Canterbury arkivyskupas dr. Runcie atsakė komentuoti. Kiti vyskupai visgi dėl šio vyskupo dr. Jenkins pasisakymo jį labai kritikavo.

Anglikonų bažnyčia yra suskilusi ir moterų kunigų reikalu. Tai pasidarė ypač aktualu po to, kai Amerikoje išsiskyrusi negrė buvo įšventinta į vyskupus. Popiežius Canterbury arkivyskupui pasiuntė laišką, susirūpinęs, kad tokie reikalai nepakenktų anglikonų ir katalikų Bažnyčių sąveikimui.

PRIĖMIMAS PARLAMENTE

Birželio 19 dieną susitikime su garbingais svečiais Britų parlamente. Priėmimą organizuoja Baltų Taryba. Jo sponsoriai — parlamento narys Tom Sackville. Įėjimas tik su bilietais, kuriuos galima gauti Lietuvių Namuose. Kaina 11 sv.